

1 Inledning

Övernattning i lokaler som inte är avsedda för övernattnig ställer stora krav på organisation och brandtekniska åtgärder för att uppnå ett tillräckligt brandskydd.

1.1 Bakgrund och syfte

Det är vanligt att lokaler som inte är utformade för övernattnig används som tillfällig förläggning vid t.ex. idrottsevenemang, ungdomsläger, osv. I de flesta fall är det skolor och idrottshallar som används för tillfällig förläggning men även andra lokaler förekommer.

Brandskyddet i denna typ av lokaler är utformat för den verksamhet de normalt används för, vilket innebär att brandskyddet är anpassat för att de som vistas i lokalen förväntas vara vakna. När förutsättningarna hos de som vistas i lokalen förändras, t.ex. att personer inte kan förväntas vara vakna, krävs att åtgärder vidtas för att uppnå en skälig nivå på brandskyddet.

Detta PM syftar till att tydliggöra vilka förutsättningar som behöver uppfyllas för att en lokal ska kunna användas för tillfällig övernattnig, ur brand- och utrymningssynpunkt. Lagstiftning, tillhörande regelverk samt myndigheters regler är alltid styrande och åsidosätts inte av detta PM.

1.2 Avgränsningar

Detta PM är avsett att tillämpas som vägledning under förvaltningsskedet för skolor etc. PM:et ska inte fungera som vägledning vid nyproduktion av skolor eller dylikt med tänkt övernattnig. Vid nyproduktion eller ändring av lokaler som kommer att användas för övernattnig ska detta tas i beaktan inom byggprocessen och aktuella lokaler ska projekteras med ett brandskydd anpassat för tillfällig övernattnig.

2 Ansvar och skyldigheter

Den som arrangerar en tillfällig övernattnig är den som är ansvarig för brand- och utrymningssäkerheten.

Tillfällig övernattnig ska alltid anmälas till räddningstjänsten via det formulär som återfinns i bilaga A, oberoende av hur länge övernattnigen ska pågå. Anmälan ska ske senast 5 dagar innan övernattnigen påbörjas.

Anmälan syftar till att göra räddningstjänsten uppmärksam på att övernattnig pågår så att det kan tas i beaktan vid en eventuell räddningsinsats i byggnaden. Anmälan innebär inget godkännande av övernattnig utan ansvaret för att övernattnig sker på ett säkert sätt åvilar alltid arrangören.

Arrangören ansvarar för att de som vistas i lokalen får den information de behöver samt har tillräcklig kunskap och utbildning om brandskyddet i byggnaden. De som vistas i lokalen ska kunna agera på ett tillfredsställande sätt vid en brand- och/eller utrymningssituation, ha kunskap om den brandsläckningsutrustning samt de brandtekniska installationer som finns i

lokalen. I övernattningslokalen ska det finnas möjlighet att larma räddningstjänsten via t.ex. mobiltelefon. Arrangören ansvarar också för att ordningsregler upprättas, förmedlas och efterlevs. Exempel på ordningsregler återfinns i bilaga C.

Fastighetsägaren ansvarar för att lokalen uppfyller byggnadstekniska brandskyddskrav för det ändamål uthyrningen syftar till. Fastighetsägaren ansvarar för att brandtekniska installationer är i funktion men arrangören ska säkerställa detta genom regelbunden kontroll innan och under övernattningen, se bilaga B.

2.1 Brandskyddsorganisation

Arrangören ska ha en brandskyddsorganisation som leder, följer upp och kontrollerar förläggningsverksamheten. Det ska alltid finnas en utsedd brandskyddsansvarig under övernattningen.

Vid händelse av brand ska ansvariga för övernattningen möta räddningstjänsten och informera om vad som har hänt, om det finns personer kvar i byggnaden samt hur många de är.

3 Brandskydd vid tillfällig övernattning

Övernattningsverksamhet kräver framförallt trygga utrymningsförutsättningar, och därmed är fungerande brandcellsindelning, utrymningsvägar och utrymningslarm viktiga delar i brandskyddet.

Undantag från avsnitt 3 kan göras för lokaler med högst 15 meter till utrymningsväg, minst en utrymningsväg direkt till det fria från övernattningslokalen samt maximalt 30 personer övernattar samtidigt i byggnaden, se kapitel 4.

Övernattning får inte ske i lokaler där brandfarliga vara hanteras eller där annan utrustning hanteras som kan utgöra en risk för de övernattande vid brand eller utrymning. Exempel på lokaler där övernattning inte får ske är kemisalar, fysiksalar, slöjdsalar och liknande.

3.1 Brandcellsindelning

3.1.1 Sovsal

Vid tillfällig övernattning får maximalt 150 personer övernatta i rum eller grupp av rum som utgör en egen brandcell med brandteknisk avskiljning motsvarande EI 30 eller motsvarande. Under förutsättning att övriga krav i aktuellt PM uppfylls, vad gäller t.ex. maximalt personantal för fönsterutrymning, utrymningsvägars bredd, utrymme per övernattande, osv. Korridorer får ingå i grupp av rum. Samtliga utrymmen som används för övernattning ska ha tillgång till två av varandra oberoende utrymningsvägar.

3.1.2 Utrymningsvägar och trapphus

Trapphus ska utgöra egna brandceller och ska vara fria från brännbart material. Utrymningsvägar ska vara egna brandceller och ska vara fria från brännbart material. För utrymningsvägar som inte är egna brandceller ska det säkerställas att brandbelastningen är så låg som möjligt samt att samtliga utrymmen som ansluter mot utrymningsvägen är utrustade med automatiskt brand och utrymningslarm.

3.1.3 Dörrar

Dörrar från övernattningsutrymmen som ansluter till utrymningsväg ska uppfylla lägst klass EI 30, eller motsvarande.

3.1.4 Övriga utrymmen

Utrymmen som inte används som övernattningslokal ska vid övernattningstillfället vara låsta.

3.1.5 Luftbehandlingsinstallationer

Luftbehandlingsinstallationer ska utformas så att ett tillfredsställande skydd mot spridning av brandgaser mellan brandceller erhålls, enligt de krav som gällde när byggnaden uppfördes.

3.2 Brand- och utrymningslarm

Byggnad som används vid tillfällig övernattning ska vara försedd med automatiskt brand- och utrymningslarm. Det automatiska brand- och utrymningslarmet ska vara utfört enligt SBF 110 och vara kopplat till larmcentral, t.ex. räddningstjänsten.

Utrustning för detektering av brand ska finnas i samtliga utrymmen som används för tillfällig övernattning, i väg till utrymningsväg, samt i utrymningsvägar. Larmlagring är inte tillåtet då lokalerna används för övernattning. Utrymmen som toaletter och mindre förråd som mynnar i detekterat utrymme behöver generellt inte detekteras. Utrymmen som inte ska användas för tillfällig övernattning ska antingen vara låsta vid övernattningen eller detekterade.

Brandlarmet ska automatiskt starta byggnadens utrymningslarm. Larmet ska kunna uppfattas i alla de delar som används vid övernattningen. Ljudstyrkan skall vara minst 75 dB vid de sovandes huvud, vilket innebär minst ett larmdon per övernattningsrum. Tryckknappar för manuell start av larmet ska finnas lätt tillgängligt för förläggningsansvarig.

3.3 Utrymning

Utrymning ska kunna ske utan hjälp från räddningstjänsten.

3.3.1 Utrymningsvägar

Varje övernattningsrum ska ha tillgång till minst två av varandra oberoende utrymningsvägar. Fönster får endast utgöra en av de två utrymningsvägarna i lokaler belägna på markplan. Fönster får endast vara utrymningsväg för en övernattningslokal. Det är inte tillåtet att lokaler utryms via fönster i angränsande lokaler. Varje fönster som används vid utrymning får användas för maximalt 30 personer.

Alternativa utrymningsvägar via angränsande klassrum ska förses med vägledande markeringar i utrymningsriktning. Motstående sida ska märkas med skylt som anger att ”Utrymningsväg får Ej blockeras”.

3.3.2 Öppningsbeslag och låsning

Dörr i utrymningsväg ska vara lätt öppningsbar från insidan utan nyckel eller annat redskap. Öppningsanordningen ska vara anpassad för utrymmande personantal. Dörrar ska kunna öppnas med ett trycke som trycks nedåt eller genom att dörren trycks utåt.

3.3.3 Dörrbredd

Dörrar i utrymningsväg ska vara minst 0,80 meter breda. Vid fler än 150 personer i lokalen ska motsvarande bredd vara minst 1,20 meter.

3.3.4 Vägledande markeringar

Utrymningsvägar och väg till utrymningsväg ska vara försedda med belyst eller genomlyst vägledande markering. Skyltar ska vara försedda med nödström via centralt eller lokalt batteri. Observera att även övernattningsrum ska vara försedda med vägledande markeringar.

I de fall fönster används som alternativ utrymningsväg, se avsnitt 3.3.1 – Utrymningsvägar, ska dessa markeras med efterlysande vägledande markering.

3.3.5 Utrymningsplan

Varje övernattningsrum ska vara försett med utrymningsplan. Utrymningsplanen ska placeras innanför dörr/dörrar till övernattningsrum.

3.4 Sovsalens utformning

Antal personer som kan förläggas i ett övernattningsrum är beroende på sovsalens golvyta. Nedanstående riktvärden kan användas för att avgöra personantalet i sovsalen, dock ska lokalens personkapacitet för normal drift inte överskridas vid övernattnig.

- Liggunderlag och mindre madrasser - ca 3 m² golvyta per person,
- Sängar och större madrasser - ca 4 m² golvyta per person (inkl. 0,5 mellan varje säng).

Sovplatserna ska placeras i grupper på ett sådant sätt att det finns fria gångar inom hela sovsalen för att underlätta vid en utrymning. Gångarna ska mynna vid varje in-/utgång till rummet. Detta gäller även för fönster då de används som utrymningsväg. Personlig utrustning får inte placeras i gångarna.

3.4.1 Mindre sovsalar (klassrum)

Avskiljande gångar ska vara minst 1 meter breda. Mellan grupperna ska det finnas minst 1 meter breda gångar.

3.4.2 Större sovsalar (idrottshallar/gymnastiksalar)

Avskiljande gångar ska vara minst 2 meter breda och grupper av sovplatser i mittgång ska maximalt utgöras av 20 sovplatser. Mellan grupperna skall det finnas minst 2 meter breda gångar.

3.4.3 Daglig kontroll av sovsal

Kontroll av sovsalen ska genomföras varje dag. Arrangören är ansvarig för att kontrollen genomförs och att eventuella brister åtgärdas.

3.5 Släckutrustning

Släckutrustning, handbrandsläckare eller inomhusbrandpost, ska finnas lättillgängligt och väl markerat. Var man än befinner sig i lokalerna ska avståndet till närmaste släckutrustning vara högst 25 meter. Förläggningsansvariga ska kunna hantera släckutrustningen.

4 Undantag från kraven i kapitel 3

I de fall övernattnig sker i lokaler med högst 15 meter till utrymningsväg, minst en utrymningsväg direkt till det fria från övernattningslokalen samt maximalt 30 personer övernattar samtidigt i byggnaden, kan undantag göras från kraven i avsnitt 3.

Övernattning får inte ske i lokaler där brandfarliga vara hanteras eller där annan utrustning hanteras som kan utgöra en risk för de övernattande vid brand eller utrymning.

4.1 Brandcellsindelning

Storkök, utrymningsvägar, soprum och teknikutrymme ska utgöra egna brandceller. Övriga lokaler kan utgöra samma brandcell.

4.2 Utrymningslarm

Utrymningslarmet kan vara internt och utlösas automatiskt vid rök i lokalerna. Larmet kan utgöras av seriekopplade brandvarnare. Brandvarnare ska placeras i takets högsta punkt, minst 0,5 meter från väggen. Brandvarnare får inte täcka mer än en yta på 60 m² per brandvarnare. Samtliga utrymnen för övernattning, väg till utrymningsväg samt utrymningsväg ska vara försedda med seriekopplade brandvarnare.

4.3 Utrymning

För lokaler i markplan kan en utrymningsväg utgöras av öppningsbart fönster om de övernattande själva, utan assistans, kan ta sig ut via detta. Fönster bör vara sidohängda och öppnas utan nyckel eller annat redskap. Fönstret ska vara minst 0,5 meter brett och 0,6 meter högt. Summan av bredd och höjd ska minst vara 1,5 meter. Fönstrets underkant ska vara högst 1,2 meter över golvet.

Varje fönster som används vid utrymning får användas för maximalt 30 personer.

4.3.1 Vägledande markeringar

Utrymnen för övernattning, väg till utrymningsväg samt utrymningsväg ska vara försedda med vägledande markering.

Vid enstaka övernattning godtas efterlysande vägledande markering. Vid övernattning som sker återkommande ska vägledande markering utgöras av belysta eller genomlysta skyltar. Belysta eller genomlysta skyltar ska vara försedda med nödström via centralt eller lokalt batteri.

I de fall fönster används som alternativ utrymningsväg, ska dessa markeras med efterlysande vägledande markering.

4.4 Sovsalens utformning

Det antal personer som kan förläggas i lokalen beror på dess golvyta. Nedanstående riktvärden kan användas för att avgöra personantalet i sovsalen, dock bör lokalens personkapacitet för normal drift inte överskridas vid övernattning.

- Liggunderlag och mindre madrasser - ca 3 m² golvyta per person,
- Sängar och större madrasser - ca 4 m² golvyta per person (inkl. 0,5 mellan varje säng).

Sovplatser ska placeras på ett sådant sätt att det finns fria gångar på minst 1 meter inom hela sovsalen för att underlätta vid en utrymning. Gångarna ska mynna vid varje in-/utgång till rummet. Detta gäller även fönster då de används som utrymningsväg. Personlig utrustning får inte placeras i gångarna.

4.5 Släckutrustning

Släckutrustning, i form av handbrandsläckare eller inomhusbrandpost, ska finnas lättillgängligt och väl markerat. Var man än befinner sig i lokalerna ska avståndet till närmaste släckutrustning vara högst 25 m. Förläggningsansvariga ska kunna hantera släckutrustningen.

5 Räddningstjänstens tillsyn

Räddningstjänsten genomför regelbunden tillsyn av lokalen och den normala verksamhet som bedrivs i den, enligt lag om skydd mot olyckor. Räddningstjänsten har också möjlighet att genomföra motsvarande tillsyn vid ett övernattningsstillfälle. Tillsyn kan ske antingen efter avisering eller genom spontant besök i byggnaden och kan omfatta hela eller delar av byggnaden/verksamheten. Eventuell tillsyn från räddningstjänsten ersätter inte arrangörens och/eller uthyrarens ansvar att kontrollera lokalerna.

Det åligger uthyraren och arrangören att vid varje övernattningsstillfälle kontrollera och säkerställa att lokalerna uppfyller kraven för tillfällig övernattnings, se Bilaga B.

Vid räddningstjänstens tillsyn kontrolleras om det finns förutsättningar att använda lokalerna för tänkt övernattnings. Exempel på funktioner som kan kontrolleras vid tillsyn är:

- Att lokaler som ska användas för övernattnings samt väg till utrymningsväg och utrymningsvägar är försedda med rökdetektorer och larmdon i tillräcklig omfattning,
- Att utrymningsvägar är försedda med vägledande markering med nödströmsförsörjning i minst 60 minuter,
- Att antal övernattande inte är högre än vad lokalen/utrymmet har förutsättningar för.
- Att övernattningsen är organiserad på ett, ur brandskyddssynpunkt, tillfredsställande sätt avseende organisation, information, kunskap, placering av sovplatser, ordning, osv.

Upptäcks brister vid tillsyn informeras arrangören om vad som ska göras för att lokalen ska anses lämplig för tillfällig övernattnings. Arrangören sköter eventuell kontakt med uthyraren.

I de fall då räddningstjänsten inte anser att övernattnings är lämplig eller att arrangören inte har förutsättningar för att säkerställa att övernattningsen kan ske på ett tillfredsställande sätt kan räddningstjänsten välja att förbjuda aktuell övernattnings.

Bilaga A – Anmälan om tillfällig övernattning

Detta är en underrättelse om tillfällig övernattning. Underrättelsen medför inget godkännande av lokalerna, utan är en information till räddningstjänsten för att tydliggöra förutsättningarna vid en eventuell räddningsinsats i aktuella lokaler. Ansvar för att övernattningslokalen uppfyller gällande krav åvilar arrangören/uthyraren.

Lokal för övernattning ska uppfylla reglerna i detta PM

Tillfällig övernattning

Övernattningslokalens namn	
Övernattningslokalens adress	Postnr. och ort
Datum och klockslag för övernattningen (fr.o.m. – t.o.m.)	
Antal nätter	
Antal personer	
Finns ett automatiskt brandlarm i övernattningslokalen ☐ Ja ☐ Nej ☐ Vet ej	

Arrangör/ansvarig

Arrangör	Telefonnummer
Ansvarig på boendet	Telefonnummer

Ort	Datum
Inskickat av	

Ovanstående uppgifter insändes till räddningstjänsten minst 5 dagar innan övernattningstillfället!

raddningsstab@rtos.se

(Skicka e-post med mottagarbevis för att säkerställa att informationen mottagits!)

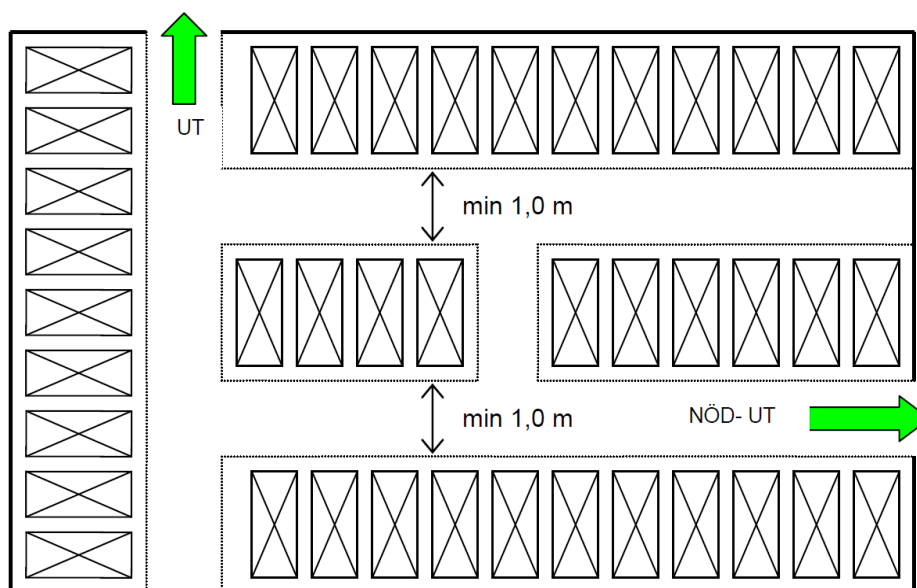
Räddningstjänsten Östra Skaraborg
Majorsgatan 1
541 41 Skövde

Bilaga B – Checklista – kontroll av brandskydd

Checklista fylls i av utsedd brandvakt/brandskyddsansvarig. Checklistan ska efter genomförd kontroll finnas ifyllt och tillgänglig hos ansvarig arrangör. På begäran av räddningstjänsten ska checklistan kunna uppvisas.

Brandskyddsansvarig ska innan övernattningen kontrollera nedanstående punkter.

	Ok	Brist
1. Fungerande släckutrustning finns på avsedda platser och i tillräcklig omfattning.	☐	☐
2. Brandavskiljande dörrar fungerar.	☐	☐
3. Utrymningsvägarna är lätt öppningsbara utan nyckel eller annat redskap.	☐	☐
4. Utrymningsvägarna är Ej blockerade.	☐	☐
5. Vägledande markeringar fungerar (huvudbelysning och nödbelysning) och finns i tillräcklig omfattning.	☐	☐
6. Brand- och utrymningslarm (alternativt brandvarnare där det är ok) fungerar. Funktionstest är genomfört.	☐	☐
7. Ordningsregler har upprättats och efterlevs.	☐	☐
8. Övernattande personer har fått information om ordningsregler samt vad som gäller vid brand och/eller utrymning. Information sker därefter fortlöpande till eventuellt nytillkomna gäster.	☐	☐
9. Larmmöjlighet till räddningstjänsten via telefon finns.	☐	☐
10. Sovsalar är organiserade på ett lämpligt sätt med avseende på placering av sängplatser (se förslag i bild nedan).	☐	☐
11. Antal övernattande överensstämmer med lokalens/utrymmets förutsättningar.	☐	☐

Exempel på placering av sängplatser i en sovsal, gångarnas bredd anpassas efter lokalen.

Bilaga C – Ordningsregler vid tillfällig övernattning

Nedanstående ordningsregler bör gälla vid den tillfälliga övernattningen för att minska sannolikheten för uppkomst av brand, för att minska konsekvenserna vid eventuell brand samt för att underlätta utrymning.

- Rökning är förbjudet inom och i anslutning till byggnaden,
- Öppen eld, exempelvis levande ljus, får inte förekomma,
- Matlagning, kaffekokning och liknande får inte förkomma,
- Varm elektronik, såsom plattängar och locktängar, får inte hanteras i närheten av brännbart material. (Observera att kontakten ska dras ut efter användning!),
- Kläder och dylikt får inte hängas på lysarmaturer,
- Brandfarlig vara får inte hanteras i lokalerna.
- Utrymningsvägar får inte blockeras.
- Vägledande markeringar får inte övertäckas.
- Brännbart material och andra lösa föremål (stolar, bänkar, kläder, väskor etc.) får under inga omständigheter placeras i utrymningsvägar, som t.ex. trapphus eller korridorer, då de kan hindra en eventuell utrymning,
- Dörrar till trapphus ska vara stängda om de inte är uppställda på magnet kopplad till automatiskt brandlarm,
- Sovplatser ska arrangeras enligt anvisning i detta PM,
- Sopor får endast placeras i, för detta, avsedda utrymmen,
- Uppställning av husvagnar, containrar etc. får inte ske inom ett avstånd på 8 m från byggnaden, samt får inte utgöra hinder för räddnings- eller ambulansfordon.